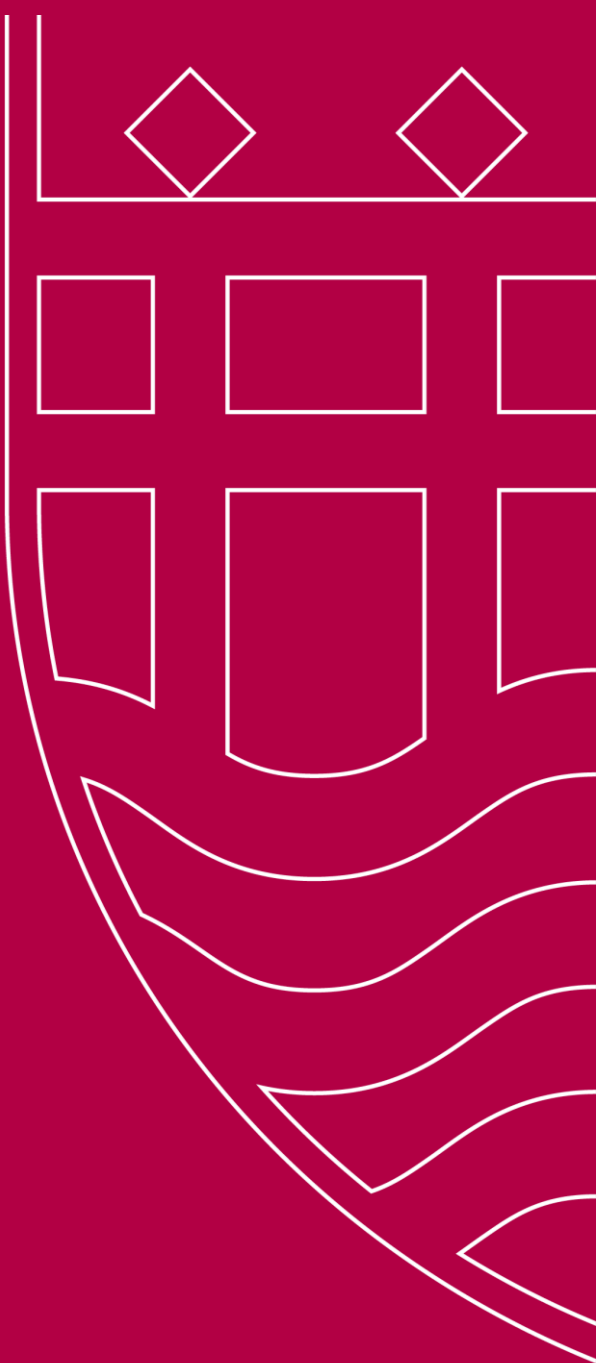

RETNINGSLINJER

Haderslev Kommune

Magtanvendelse i dagtilbud og skoler

Hvorfor retningslinjer om magtanvendelse?

Personalet møder i deres hverdag mange forskellige opgaver og udfordringer med såvel børn og unge. Det er afgørende, at der er klarhed om, hvilke beføjelser personalet har, ikke mindst når det drejer sig om de situationer, hvor personalet vurderer det nødvendigt at fastholde et barn eller ung. Anvendelse af fysisk magt skal være så kortvarig og så lempelig som muligt og altid med udgangspunkt i mindsteindgrebsprincippet.

Registrering og indberetning af episoder med anvendelse af magt har flere formål:

- Beskyttelse af børnene og de unge, idet episoden vurderes af en person, der ikke har været involveret
- Beskyttelse af personalet i skoler og dagtilbud med flere i form af dokumentation af fakta
- Mulighed for evaluering og dialog af forløbet med henblik på læring og justering af pædagogisk praksis – både individuelt og/eller i en bredere personalegruppe.

De fælles retningslinjer for magtanvendelse skaber en fælles opmærksomhed på at forebygge brugen af magt i forhold til arbejdet med børn og unge. Retningslinjerne understøtter Haderslev Kommunes Børne- og Ungepolitik og sikrer, at børn og unge altid møder pædagogiske tilgange til at løse konflikter, samt at barnet eller den unge ikke udsættes for uacceptabel magtanvendelse.

Definition af magtanvendelse

Magtanvendelse som begreb er en samlet betegnelse for indgreb i den personlige frihed og findes inden for forskellige områder, hvor der arbejdes med mennesker.

Magtanvendelse er en indgriben, der anvendes, når det er strengt nødvendigt at handle med magt overfor et barn eller ung – mod dennes vilje. Det er skal altid være med det formål at undgå at barnet eller den unge eller andre lider væsentlig personskade eller hvor forholdene i det enkelte tilfælde gør det absolut påkrævet at anvende magt

ServiceLOVEN og Bekendtgørelse om fremme af god ro og orden i Folkeskolen beskriver i hvilke situationer, der i begrænset omfang kan anvendes magt. Undtagelsesvist kan der anvendes magt for at forhindre, at børn og unge skader sig selv, skader andre eller ødelægger og beskadiger ting. Magtanvendelse afpasses efter forholdene og må ikke gå ud over det strengt nødvendige, ligesom magtanvendelse aldrig må bruges som pædagogisk redskab eller som led af en omsorgsudøvelse.

Ved magtanvendelse forstås fysiske og psykiske indgreb i børn og unges selvbestemmelse:

- Et fysisk indgreb, der aktivt iværksættes over for børn og unge ved anvendelse af fysisk magt
- Et psykisk indgreb, som nedværdiger, ydmyger eller håner det enkelte barn eller den unge

Lovgrundlag

Loven udstikker nogle principper og fastlægger nogle rammer.

Helt overordnet er hovedreglen, at personale på skoler, herunder SFO, i vuggestuer, klubber, børnehaver og andre kommunale pædagogiske tilbud ikke har særlige muligheder for at anvende fysiske magtmidler i forhold til børn og unge.

Der er dog enkelte undtagelser i straffeloven - LBK nr. 1360 af 28/09/2022 §§ 13 og 14:

- **Nødværge:** 'Handlinger foretagne i nødværge er straffri, for så vidt de har været nødvendige for at modstå eller afværge et påbegyndt eller overhængende uretmæssigt angreb og ikke åbenbart går ud over, hvad der under hensyn til angrebets farlighed, angriberens person og det angrebne retsgodes betydning er forsvarligt'.

Der kan være tale om angreb mod såvel personers liv, helbred og frihed, som mod tingsskade, som hærværk, brandstiftelse m.v.

Ofte kan et angreb afværges ved at fjerne genstanden eller personen, der angribes. Det kan dog være nødvendigt at foretage en egentlig modhandling.

Modhandlingen må ikke gå ud over, hvad der er nødvendigt under hensyntagen til mindsteindgrebsprincippet.

- **Nødret:** 'En handling, der ellers ville være strafbar, straffes ikke, når den var nødvendig til afværgelse af truende skade på person eller gods, og lovovertrædelsen måtte anses for at være af forholdsvis underordnet betydning'.

Når der er tale om afværgelse af faresituationer, der ikke nødvendigvis skyldes et direkte angreb – fx uforsigtighed, uansvarlighed eller hændelighed, kan afværgehandling anses for nødret, der kan være straffri.

Handlingen må ikke være mere indgribende, end det er forsvarligt.

Sammenfattende kan det konkluderes, at magtanvendelse alene må finde sted, hvis der er tale om nødværge eller nødretssituation.

Særligt for folkeskoler

På folkeskoleområdet findes retsgrundlaget for magtanvendelse i 'Bekendtgørelse om fremme af god orden i folkeskolen': BEK nr. 1951 af 11/12/2020 (retsinformation.dk).

- **§ 16.** Skolens leder kan tilbageholde private genstande i tilfælde, hvor en elev overtræder skolens ordensregler for medbringelse og anvendelse af sådanne genstande i skoletiden eller ved brug af skolens tilbud i øvrigt. Skolens leder bestemmer, hvornår genstanden kan afhentes. Tilbageholdelsen skal stå i rimeligt forhold til elevens forseelse og skal bl.a. vurderes i forhold til forseelsens grovhed, elevens alder og eventuel forudgående samtale, påtale og advarsel mv.

Stk. 2. Opretholdelse af tilbageholdelsen af inddragne private genstande ud over skoledagen kan alene ske, når dette har hjemmel i de ordensregler, skolebestyrelsen har fastsat. Det er desuden en betingelse, at tilbageholdelsen er praktisk og pædagogisk begrundet, og at disse grunde er tungtvejende.

- **§ 17.** For magtanvendelse gælder lovgivningens almindelige regler om nødværge, nødret og lovlig retshåndhævelse, jf. straffeloven og retsplejeloven. Legemlig afstraffelse og nedværdigende behandling er ikke tilladt. For at afværge, at en elev øver vold mod sig selv eller andre eller ødelægger eller beskadiger ting, kan der anvendes magt i fornødent omfang.

Vær opmærksom på, at der gælder særlige regler for anbragte børn og unge jf. Bekendtgørelse af lov om voksenansvar for anbragte børn og unge. – LBK nr. 764 af 01/08/2019 (Gældende).

Registrering af voldsepisoder, der ikke politianmeldes, sker via systemet Insubiz.

Grundlæggende retningslinjer, hvor magtanvendelse kan forsvares

- Konfliktsituationer skal altid søges løst ved hjælp af pædagogiske tilgange og metoder og ved barnets/den unges frivillige medvirken
- Omsorg, pleje og socialpædagogisk bistand kan aldrig håndhæves gennem magtanvendelse

Gældende dansk lovgivning tager højde for situationer, hvor magt må betragtes som nødvendig for at afværge eller modvirke en farlig situation og kun når der er tale om nødværge eller nødret. Det drejer sig primært om situationer, hvor hensynet til en persons egen eller andres sikkerhed vejer tungere end hensynet til, at der ikke må anvendes magt. I disse situationer er anvendelse af fysisk magt straffri.

Loven forudsætter herved, at handlingen står i proportion til situationen, og at der kun anvendes den nødvendige magt. Der vil typisk være tale om situationer, hvor en manglende indgriben fra personalets side vil medføre endnu større skade end selve magtanvendelsen. Fx:

- Når et barn bliver til fare for sig selv: at personalet må redde et barn fra at løbe ud på en trafikeret vej
- Når et barn bliver til fare for at påføre andre børn alvorlig skade: at personalet akut må modvirke at et barn rammer et andet barn med en skovl
- Når et barn øver vold mod personalet: at personalet akut må afværge at blive bidt af et barn
- Når et barn ødelægger eller beskadiger ting: at personalet må stoppe et barn i at sparke institutionens inventar itu

Sammenfattende kan det konkluderes, at:

- Det er personalets opgave at afværge en situation, hvor et barn eller ung er til fare for sig selv
- Personalet skal modvirke en situation, hvor et barn eller ung er i overhængende fare for at blive udsat for et angreb fra et andet barn eller ung
- Personalet må og skal afværge angreb på dem selv
- Personalet skal afværge beskadigelse eller ødelæggelse af inventar og ejendele

Anvendelse af fysisk magt skal være så kortvarig og så lempelig som muligt og skal stå i et rimeligt forhold til det tilsigtede formål. Således er den tilladte magtanvendelse klart baseret på lovgivning om et mindsteindgrebsprincip.

Det er et princip, der indebærer, at man altid skal benytte det mindst indgribende – altså det tilstrækkelige – middel. Den mindst indgribende løsning skal altid have første prioritet. Det indebærer en risikovurdering af de forskellige hensyn i den enkelte situation. For eksempel hvor farlig er- eller kan den konkrete situation blive? Er der kendskab til barnet eller den unge? Ved gentagne hændelser hvordan er konflikten tidligere løst?

Alle mennesker er underlagt straffelovens bestemmelser i forhold til fysisk tvang. Der er tale om vold i straffelovens forstand, når der sker 'et ikke helt ubetydeligt indgreb mod en andens legeme'. Det kan være slag, kraftigt skub, førergreb, fast greb i nakken, vælten omkuld m.v.

Indgreb, som fx et løst greb om håndleddet, et let tag i armen, et lille skub, at tvinge nogen til at gå tilbage ved selv at gå frem osv., vil som regel ikke være strafbart. Det er dog vigtigt at huske på, at det i enhver situation konkret skal vurderes, om en handling skal indberettes.

Det betyder fx, at hvis et barn i børnehaveklassen er ked af det og utrøstelig, så må pædagogen eller læreren gerne tage barnet op og bære det ud på gangen for at trøste. Det må pædagogen/læreren også, hvis et barn har rodet sig ud i en gevaldig brydekamp med en kammerat, ligesom det kan være berettiget at guide et barn væk fra en situation, hvor barnet agerer uhensigtsmæssigt i forhold til selv og sine omgivelser.

Man skal dog altid være opmærksom på, at de konkrete omstændigheder kan ændre vurderingen. Overordnet er det afgørende, at den voksnes fysiske overlegenhed ikke må anvendes i pædagogisk øjemed.

Når personalet håndterer disse situationer i dagligdagen, er det afgørende, at de er helt afklaret på deres handlerum således, at en eventuel tvivl ikke fører til en unndladelse af nødvendig handling. Samtidig er det afgørende, at børn og unge ikke udsættes for straf eller krænkende adfærd.

Det er af afgørende betydning, at personalet på de enkelte institutioner løbende har fokus på, at værdier og omgangstone både i personalegruppen og i forhold til børnene er i overensstemmelse med de gældende normer. Formålet er, at der skal være færrest mulige situationer, hvor det kan blive aktuelt at anvende magt.

Grundlæggende retningslinjer, hvor magtanvendelse ikke er tilladt

Udgangspunktet er, at der er forbud mod anvendelse af magt over for børn og unge i kommunale tilbud.

Det gælder:

- Forbud mod ydmygende, hånende eller anden nedværdigende behandling
- Forbud mod legemlig afstraffelse
- Forbud mod fiksering (dvs. fastspænding)
- Forbud mod enhver fysisk magtanvendelse
- Forbud mod isolation
- Forbud mod kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation

Omsorg, pleje og pædagogisk bistand må aldrig ydes under magtanvendelse. Dog kan en magtanvendelse indeholde en omsorgsgivende forklaring for at gøre hensigten med magtanvendelsen forståeligt for barnet/den unge. Personalemangel kan aldrig undskylde magtanvendelse.

Læreren/pædagogen må fx ikke bruge magt til at flytte et barn fra et lokale til et andet, blot fordi det ikke gør, som der bliver sagt. Betingelserne for nødværge og nødret skal være opfyldt, før der anvendes magt.

Indberetning om magtanvendelse

Har der været foretaget en magtanvendelse, skal hændelsen beskrives og registreres og efterfølgende indberettes.

[Skemaet til indberetning om magtanvendelse findes på Haderslev Kommunes intranet under Min arbejdsplads](#)

Arbejdsgangene gælder både børn, unge og forældre, der benytter kommunens tilbud, som de berørte medarbejdere.

Det er vigtigt, at alle tilfælde af magtanvendelse indberettes. Hvis der er tvivl om, hvorvidt en episode skal indberettes, skal indberetning ske.

Vær opmærksom på, at der skal udarbejdes en arbejdsskadeanmeldelse, hvis en eller flere medarbejdere har lidt overlast. Skader skal anmeldes elektronisk via InsuBiz. [Læs mere om hvordan du anmelder en arbejdsskade via InsuBiz her.](#)

Krav til registrering og indberetning

- Lederen skal informeres om hændelsen hurtigst muligt
- De involverede medarbejdere skal registrere og beskrive hændelsen hurtigst muligt dog senest den næstfølgende arbejdsdag
- Barnet eller den unges bemærkninger skal fremgå af skemaet
- Ligeledes skal bemærkninger angående hændelsesforløbet fra institutionens leder fremgå af registreringen
- Det skal fremgå af registreringen, at forældrene er underrettet om indberetningen samt hvordan de er informeret

Indberetning sker til Børn og Kultur, boernkultur@haderslev.dk i umiddelbar forlængelse af registreringen, dog senest 3 arbejdsdage efter hændelsen.

Som en del af indberetningen af en magtanvendelse er det et krav, at der udarbejdes en handleplan, der beskriver, hvordan enheden/tilbuddet fremadrettet vil undgå yderligere magtanvendelse.

Lederens ansvar i forbindelse med magtanvendelser

Det er lederens overordnede ansvar at sikre at indberetninger vedrørende magtanvendelse sker ud fra de beskrevne retningslinjer. Desuden skal lederen sikre, at:

- forældremyndighedsindehaver bliver informeret samme dag, som hændelsen finder sted • tidsfrister overholdes
- der er dialog med de involverede medarbejdere om hændelsesforløbet – herunder overvejelse om der skal ske en arbejdsskadeanmeldelse
- indberetningen bliver udarbejdet så fyldestgørende som muligt – herunder, at der sker en ledelsesmæssig vurdering af hændelsesforløbet
- der udarbejdes handleplaner som skal mindske risikoen for, at der fremadrettet finder magtanvendelser sted og at alle relevante medarbejdere er bekendt med handleplanerne.

Derfor har alle medarbejdere har pligt til at informere lederen, hvis de har en oplevelse af, at der er forskellige antagelser, normer og værdier omkring brugen af en magtanvendelse.

Lederens opgave efter hændelsen

Det er lederens opgave, i samarbejde med arbejdsmiljørepræsentanten og personalet, at bearbejde en opstået hændelse og forebygge, at lignende situationer opstår. Det skal dokumenteres, at der har været fokus på at undgå problematikker, der medfører magtanvendelse.

Hvad sker der efter indberetningen?

Børn og Kultur registrerer magtanvendelsen. Registreringen bruges til at følge udviklingen af magtanvendelser i hele kommunen. Derudover orienteres om udviklingen på FagMED en gang årligt om udviklingen af magtanvendelser

Det enkelte dagtilbud eller den enkelte skole er ansvarlig for at journalisere det konkrete magtanvendelsesskema i barnets sag/elevsagen ved magtanvendelser. Det enkelte dagtilbud eller den enkelte skole sikrer, at status og udvikling omkring magtanvendelser løbende drøftes i medarbejdergruppen og mindst en gang årligt drøftes i lokalMED.

Tilsyn og klageadgang

Kommunalbestyrelsen fører tilsyn på skoler, i vuggestuer, klubber, børnehaver og andre kommunale pædagogiske tilbud, og dermed også om der sker en overholdelse af interne retningslinjer.

Over for ansatte kan Kommunalbestyrelsen anvende de reaktionsmuligheder, der følger af den ansattes ansættelsesvilkår.

Klager over anvendelse af magt kan ske til kommunen. Der er ingen administrativ klageadgang. Kompetencen til at vurdere, om der konkret foreligger nødret eller nødværge, ligger alene hos domstolene.

Lederen skal sikre, at alle medarbejdere er bekendt med Haderslev Kommunes retningslinjer om håndtering af magtanvendelse.

Krisehjælp

Haderslev Kommune har indgået en aftale med Nordisk Krisekorps, der tilbyder psykologisk rådgivning til enkeltpersoner og grupper. Der er mulighed for at rekvirere psykologhjælp til akutte hændelser. Det er altid lederen der rekvirerer psykologhjælpen.

Hjælpen rekvireres ved at ringe til vagttelefonen: [60 11 11 44](tel:60111144). Der etableres kontakt til en psykolog og responstiden er max. 4 timer.

Forsikringsansvar

[Hvem har ansvaret for en skade? Læs mere om daginstitutioner og forsikring her.](#)

Kommunen har ikke længere børneulykkeforsikring (herunder dækning ved tandskader) så det er forældrenes ansvar at tegne en sådan forsikring, hvis de ønsker.

Arbejdsskadeforsikring går forud for alle andre forsikringer.

Ved tvivl kontakt Forsikringsservice på følgende mail: forsikring@haderslev.dk.

Nyttige links

- [Forebyg og håndter vold og trusler – vejledning til skoler og skolernes fritidsordninger](#)
- [Bekendtgørelse om fremme af god orden i folkeskolen \(§10\)](#)
- [Straffeloven \(§§13 og 14\)](#)
- [Trin for trin guide til registrering af uacceptabel adfærd i Insubiz](#)
- [Skemaet til indberetning om magtanvendelse](#)
- [Retningslinje ved uacceptabel adfærd](#)

